

ПРИНЦИПИ И ПОДХОДИ ПРИ ПРОВЕЖДАНЕТО НА МНОГОФУНКЦИОНАЛНОТО ГОРСКО ПЛАНИРАНЕ В НЯКОИ СТРАНИ ОТ ЕВРОПА

Васил Стипцов, Мартин Борисов, Николета Сотирова
Лесотехнически университет, София

Резюме

Със Закона за горите (2011) България се опита да учреди обществените отношения, свързани с опазването, стопанисването и ползването на горските територии. Една от основните цели бе гарантиране на многофункционално и устойчиво управление на горските екосистеми. В закона са определени функциите на горите, категориите горски територии и основните принципи на горското планиране. Законът определя три нива на горско планиране и обхваща: 1. Национална стратегия за развитие на горския сектор и Стратегически план за развитие на горския сектор; 2. Областен план за развитие на горските територии; 3. Горскостопански планове и програми. В чл. 18 (1) законът предвижда „Инвентаризацията на горските територии, областните планове за развитие на горските територии, ловностопанските планове, както и горскостопански планове и програми се изготвят, актуализират и приемат при условия и по ред, определени с наредба на министъра на земеделието и храните“. Тази основополагаща Наредба не е приета вече трета година. Целта на изследването е да се направи сравнителен анализ на заложените принципни положения и постановки при провеждането на стратегическото и оперативно планиране в горския сектор на България – цели, нива на планиране, функции, разработване на стратегически и оперативни планове и това да се сравни с горската политика на някои страни от Европа, като Швейцария, Полша, Латвия, Бавария, Словения, Чехия и др. Проучени са основните документи за горско планиране; принципите и нивата за горски планиране; съдържанието и начина на изработване на основните документи за планиране – програми за развитие, планове за развитие, горскостопански планове, горскостопански основи и пр. Установява се, че провеждането на стратегическото и оперативното планиране в горския сектор, в някои страни от Европа, е доста по-гъвкаво и приложимо от това, което е разписано в Закона за горите от 2011 г. Разработката има за цел да представи принципните постановки и положения при провеждането на многофункционалното горско планиране в някои страни от Европа, като се надяваме това да подпомогне процеса в горския сектор на България. Може определено да се твърди, че от примера на някои страни в Европа, може да се заимстват положителните практики и да се въведат в горскостопанския сектор на България. По този начин ще се избегнат допусканията в нормативната уредба за горите колизии с други закони като: Закон регионалното развитие, Закон за устройство на териториите и др.

Ключови думи: многофункционално горско планиране; областни планове за развитие; план за развитие на гората; принципи на планиране; нива на планиране.

Key words: multifunctional forest planning district development plans; plan for forest development, principles of planning, levels of planning.

JEL: Q23.

Увод

Със Закона за горите (2011) България се опита да учреди обществените отношения, свързани с опазването, стопанисването и ползването на горските територии. Една от основните цели бе гарантиране на многофункционално и устойчиво управление на горските екосистеми. В закона са определени функциите на горите, категориите горски територии и основните принципи на горското планиране.

Законът определя три нива на горско планиране и обхваща: 1. Национална стратегия за развитие на горския сектор и Стратегически план за развитие на горския сектор; 2. Областен план за развитие на горските територии; 3. Горскостопански планове и програми.

В чл. 18 (1) законът предвижда „Инвентаризацията на горските територии, областните планове за развитие на горските територии, ловностопанските планове, както и горскостопански

планове и програми се изготвят, актуализират и приемат при условия и по ред, определени с наредба на министъра на земеделието и храните“. Тази основополагаща наредба не е приета вече трета година.

Целта на изследването е да се направи сравнителен анализ на заложените принципни положения и постановки при провеждането на стратегическото и оперативно планиране в горския сектор на България – цели, нива на планиране, функции, разработване на стратегически и оперативни планове, с горската политика на някои страни от Европа, като Швейцария, Полша, Латвия, Бавария, Словения, Чехия и др. Проучени са основните документи за горско планиране; принципите и нивата за горски планиране; съдържанието и начина на изработване на основните документи за планиране – програми за развитие, планове за развитие, горскостопански планове, горскостопански основи и пр.

Установява се, че провеждането на стратегическото и оперативното планиране в горския сектор, в някои страни от Европа, е доста по-гъвкаво и приложимо от това, което е разписано в Закона за Горите от 2011 г. Разработката има за цел да представи принципните постановки и положения при провеждането на многофункционалното горско планиране в някои страни от Европа, като се надяваме това да подпомогне процеса в горския сектор на България. Може определено да се твърди, че от примера на някои страни в Европа, може да се взаимстват положителните практики и да се въведат в горскостопанския сектор на България. По този начин ще се избегнат допусканията в нормативната уредба за горите колизии с други закони, като Закон за регионалното развитие, Закон за устройство на териториите и др.

1. Швейцария

1.1. Законова основа

Горското законодателство на Швейцария определя, че „гората трябва да бъде опазена в нейната пространствена структура“. Законът изисква да се осигури устойчиво изпълнение на стопанските, защитните и рекреационни функции. За да се осъществи планомерно тази цел, Федерацията осигурява финансова помощ за изготвяне горските основи за планиране. Изработването на указания за планиране на стопанисването на горите се делегира на кантоните. В плановите документи трябва да се отразят най-малко условията на месторастене, а също и функциите на горите с тяхната оценка. При планиране от надстопанско значение е предвиден механизъм за оценка на въздействието [10, 16].

1.2. Съдържание на горското планиране

Горското планиране се занимава с развитието на гората във времето и пространството. Към това развитие спадат: устойчивото изпълнение на горските функции; площта и разпределението на гората; гората в контекста на общото пространство; оптимизиране на стопанската функция.

Поради това, че надстопанските процеси на планиране стават все по-важни са определени две нива на планиране:

- *надстопанско ниво*, което е Планът за развитие на гората (WEP), като инструмент на планирането;
- *стопанско ниво*, което е Стопанският план като инструмент на планирането.

От този подход се вижда, че в Швейцария планирането се разработва на две нива – ведомствено (стопанските планове) и над ведомствено (стратегическото планиране с плановете за многофункционалното планиране). ЗГ (2011)

на България се възприе това да става на три нива, което води до колизия между горскостопанското и стратегическото планиране и Закона за регионалното развитие.

1.3. Участници в процеса на планиране

Федерацията (разбирай при нас държавата, защото Швейцария е разделена на 27 кантона, а за България това делене може да се вземе 28-те области) се ограничава в планирането до издаване на указания за оценка на функциите на горите и условията на месторастене, а също така и одобрява кантоналните наредби за планиране и стопанисване. Към задачите на Федерацията спада и изготвянето на националната инвентаризация. За извършване на горското планиране са отговорни кантоните.

Видно е, че държавата не се меси толкова „активно“, както при нас в планирането, а делегира функции на кантоните. При нашите условия държавата продължава да се държи като монополист и да „контролира“ всичко и на всички нива, казано с една дума липсват механизмите на децентрализация.

1.4. Инструменти на планирането

А. Пространствено планиране – устройство на територията

Горското планиране е част от общото пространствено и ландшафтно планиране. Конфликтните точки между гората и заобикалящият ландшафт се отразяват в устройствените планове. Границата между гората и регулираните територии се отразяват в плановете за ползване. Включването на гора в плановете за ползване изисква получаване на разрешение за изкореняване. С помощта на Концепция за развитие на ландшафта (LEK) се отразяват преходните зони и мероприятията.

Б. План за развитие на гората (WEP)

Планът за развитие на гората е действителният инструмент за координация и управление на горската служба. Екологичните, икономически и социално-обществени интереси към гората се определят на надстопанско ниво и има задължителен характер. Поради това WEP има характер на *устройствен териториален план*. В него е извършена координацията с останалите типове планове, като напр. селищни и ландшафтни планове.

В. Стопански план

Горският стопански план служи най-вече за оптимизиране на производствените функции в горското стопанство. Стопанският план служи за периодично определяне на месторастенията и е от значение за средносрочното стратегическо и

оперативно управление на ниво горско стопанство. В него се описват производствените цели на лесовъдството, инфраструктурата, персоналът и финансите [13].

При нашите условия това е досегашният Лесоустройствен проект, а по новия ЗГ от 2011 г. [3] – Горскостопански план или програма.

Изводът, който може да се направи от законодателството на Швейцария е, че при нас системата за планиране е доста усложнена и участието на държавата е като на „ментор“ по всички въпроси.

2. Германия

Федералния закон за опазване на гората и подпомагане на горското стопанство гласи: Службите изпълнители на обществена дейност, които планират мероприятия, предвиждащи въздействия върху горски територии трябва: 1. Да се съобразят с функциите, които изпълнява гората и 2. Да информират и сътрудничат с отговорните институции за стопанисването на горската територия още при подготовката и планирането на мероприятията [17-20].

Примери от законодателството на отделни провинции:

2.1. *Законът за гората на Баден-Вюртемберг* [18] гласи: За организиране и подобряване на структурата на гората може да се извърши рамково горско планиране, което *цели да осигури изпълнението на функциите на гората*. Целите заложи в устройствените планове трябва да бъдат съобразени при горското рамково планиране.

За рамковото горско планиране са валидни следните фундаменти:

- а) Гората в нейното териториално и пространствено разпределение трябва да се стопанисва така, че въздействието върху нейната производителност да е възможно най-ефективно, тя да може да осигурява защита от природни и антропогенни заплахи, да предоставя за населението достатъчно възможности за отдих, като същевременно възможно най-пълноценно се обърне внимание на социално-икономическите потребности на местната общност.
- б) Структурата на гората да бъде така оформена, че тя да изпълнява своите функции, произтичащи от изискванията към нея.

Какво предвиждат Рамковите Горски планове и програми на провинцията?

Рамковите горски планове могат да се изготвят за цялата провинция или части от нея. Те

трябва да се имат предвид при изготвяне на планове за застрояване. Рамковите горски планове могат изготвят изцяло или частично, като специализирани планове за развитие. Рамковите горски планове, които не са разработени като специализирани планове за развитие, се съгласуват с останалите видове териториални планове, а планираните мероприятия се включват в Провинциалния план за развитие и регионалните планове. Като *основа се използват функциите на горите*, определени при тяхното картиране, горските биотопи, установени при тяхното картиране и горските месторастения, установени при тяхното картиране. Нововъзникнали повреди в горите и въздействията от емисии в горските екосистеми се установяват и наблюдават в *рамките на наличните бюджетни средства*. Не се променя приносът на горските служби при изготвяне на ландшафтните планове.

2.2. *Закон за гората на Бавария* [1, 2] в частта - Основи на горското специализирано планиране

Горските функционални планове, като *вид специализирано горско планиране*, могат да се изготвят, при *съобразяване с основите и изискванията на устройствените планове*. Гората има защитни, стопански и рекреационни функции, а също и е от голямо значение за биологичното разнообразие. Следователно, нейната площ, пространствено разпределение, строеж и структура трябва да се опазят така, че тя да може възможно най-добре и устойчиво да изпълнява съответните си функции – особено защитните функции в планинските райони – и функцията си по отношение на биологичното разнообразие.

Какво съдържат Горските функционални планове (ГФП)? ГФП съдържа: 1. Описание и оценка на стопанските, защитни и рекреационни функции на гората, а също така и значението ѝ за биологичното разнообразие. 2. Целите и мероприятията, необходими за изпълнение на функциите и за опазване на биологичното разнообразие, а също и пътищата за тяхното постигане. ГФП подлежат на перманентно усъвършенстване.

Осигуряване на функциите на горите - Държавните, общински и обществени служби трябва да съобразяват всички планове, начинания и решения, които касаят гората, с нейните функции и значение за биологичното разнообразие. Те трябва да информират своевременно и се *консултират с отговорните горски служби*, при извършване на мероприятията, които имат очаквано въздействие върху гората.

2.3. Бавария

В Закона за горите на провинция Бавария [1, 2] са въведени *Принципите на горското планиране*, където е записано, че при съблюдаване целите на териториалното устройство и регионално планиране в особена степен за горското планиране важат следните принципи:

- а) Горите притежават защитни, стопански и рекреационни функции. За това те трябва така да се опазват, увеличават и оформят по площ, по пространствено разпределение, по състав и структура, за да могат по най-добър и устойчив начин да изпълняват съответните си функции.
- б) Функциите на горите се определят и оценяват. Трябва да се планират подходящи мероприятия за изпълнение на тези функции.
- в) Доколкото се определят преимуществени функции, трябва да се планират и мероприятия, които допринасят за изпълнението на останалите функции на горите. Особено при вземане под внимание на другите функции на горите следва винаги да се цели устойчиво, възможно най-голямо производство на дървесина в гори, отговарящи на месторастенето.
- г) Трябва да се посочват възможности за компенсиране на недостатъците на неблагоприятната структура на собствеността (малък размер на парцелите, нецелесъобразно разпределение на имотите, спорни въпроси) и за нейното подобряване.

Планове за функциите на горите - При съблюдаване принципите на горското планиране се изготвят планове за функциите на горите като горски рамкови планове. *Плановете за функциите на горите са специализирани планове за устойчивото стопанисване на горите.*

Гарантиране функциите на горите - Гората има особено значение за кръговрата в природата и е съществена част от природните основи на живот. Тя трябва да изпълнява културно-исторически, икономически, социални и екологични функции. Следва да допринесе преди всичко за:

- а) опазване и при необходимост за увеличаване на горския фонд;
- б) подържане или възстановяване на състояние на гората, отговарящо на месторастенето;
- в) гарантиране и повишаване защитните функции на горите;
- г) гарантиране и увеличаване производството на дървесина и други природни богатства чрез природосъобразно стопанисване на горите;

- д) осигуряване на възможности за отдих на населението в гората и подобряване на условията за рекреация;
- е) подпомагане и насърчаване на собствениците на гори в преследване на тези цели;
- ж) постигане на баланс между интересите на обществото и собствениците на гори.

При всички планирания и проекти, които засягат горите, държавните служби, както и юридическите лица, учреждения и фондации на публичното право трябва да съблюдават всички тези функции, и по-специално функциите на гората. При мероприятия, от които може да се очаква негативно въздействие върху гората, те следва своевременно да информират и да изслушват компетентните служби по горите, ако не е предвидена по-широка форма на участие.

Регистър на горите, инвентаризация на горите - Изготвя се регистър на всички гори (горски регистър) и се провежда инвентаризация на горите. Тя има за цел събирането на информация, като и наблюдение състоянието на горите. Инвентаризацията на горите не трябва да се отнася до отделни стопанства. Регистърът на горите се приспособява към действителните промени. При нужда инвентаризацията на горите се повтаря. Чрез правно разпореждане държавното правителство постановява разпоредби относно изготвянето, съдържанието и воденето на регистъра на горите, както и относно достъпа до този регистър. Държавното министерство на храната, земеделието и горите се упълномощава да регламентира чрез правно разпореждане провеждането на инвентаризацията на горите, включително необходимите в тази връзка права и задължение за подаване на данни от страна на собствениците на гори.

3. Латвия

Горите на територията на Латвия се стопанисват на основата на *План за управление*, който се изработва изхождайки от данни на *горски опис* [4]. Собственикът на гори има право да включи и допълнителна информация в плана за управление на горите. Когато се планират дейности по управление, собственикът на гората взема в предвид: 1. *Устойчиво използване* на дървесните ресурси. 2. *Опазване и подобряване на производителността* на горите. 3. *Спазването на разпоредбите* по закона за горите [4].

Наличието на плана за управление на горите, трябва да бъде един от *предварителните условия за отпускане на държавни субсидии*. Кабинетът на министрите вземат решенията относно дейностите за управление на горите, както и отпускането на субсидии, въз основа на средства от държавния бюджет за посочените

причини.

Горска инвентаризация и планиране за управление се извършва от лица с необходимата професионална компетентност. Министерството определя, стандарти за инвентаризация на горите; плановете за управление на горите; периодичността на инвентаризация на гората; поддържане на държавния регистър на горите и времето за представяне на доклада на горските власти или на собственика на гора.

Законът за устройство на територията (2002), чрез който се поддържа, реализира и развива пространственото планиране (принципи от 1994), определя, че следните принципи трябва да се спазват в рамките на всички устройствени плановете от типа:

- *Принцип на устойчивостта*, която предвижда да се осигури за настоящето и бъдещото поколение качествена среда и балансирано икономическо развитие, ефективно използване на природата, разработване и поддръжка на природата и културното наследство.
- *Принцип хармонизиращ интерес*, с което се гарантира, че устройственият план е разработен в съответствие с други пространствени плановете и интереси на държавата, регионите за планиране и общинските и частни интереси са хармонизирани.
- *Принцип разнообразие*. Това означава, че в процеса на разработване на устройствения план, природата, културната среда, хората, материалните ресурси и икономиката се разглеждат в заимовръзка.
- Принцип за предвиждане *да се планиране на областно и местно ниво*.
- *Принцип на конкуренцията*, който изисква да се осигурят равни предпоставки за предприемачеството в съответната територия.
- *Принцип на публичност*. Това означава, че устройствен план е разработен с участието на обществеността и осигуряване на публичност на информацията.

4. Полша

Горското планиране в Полша се базира на разбирането, че постоянно устойчиво управление на горите следва да се извършва в съответствие с: 1. *План за управление*, 2. *Опростен горски план* или 3. *План за специални цели* [6, 9, 15].

Управлението на горите се извършва в съответствие със следните принципи: 1) на универсална защита на горите; 2) за поддържане на устойчивото развитие на горите; 3) приемственост

и устойчиво използване на всички функции на горите; 4) разширяване на горските ресурси.

Поради многостранни функции на горите в пространственото планиране на местно, национално и световно значение, икономическата активност на държавните гори, трябва да се вземат под внимание международни критерии и показатели за балансирано развитие на горите и горското стопанство, водещи до: 1. Запазване на биологичното разнообразие на горите. 2. Поддържане на производственото богатство на горите. 3. Запазването на жизнеността на горските екосистеми. 4. Защита на почвените и водните ресурси в горите. 5. Поддържане и задълбочаване на ролята на горите в глобалния въглероден баланс. 6. Поддържане и повишаване на дългосрочните и многостранни социални и икономически ползи, взети от горите. 7. Съществуването на правни, политически и институционални решения, подпомагащи развитието на трайни устойчиви гори.

Планът за управление на горите се изготвя за период от 10 години, включително: 1) природните и икономическите условия на стопанисване на горите; 2) целите и принципите за управление на горите и начини за тяхното прилагане.

В случаи, обосновани от състоянието на горите, по-специално при появата на повреди от масов характер или природни бедствия, плановете за управление на горите, могат да бъдат разработени за периоди по-малки от 10 години. За промяната на срока, се изисква съгласието на органа по одобряването на план за управление на горите.

Планът за управление на горите, включва по-специално: 1) описание на гори и земи за залесяване, в т.ч.: а) декларация на горска покривка, земи за залесяване и опазване на горите; б) резюме на горската площ с горска растителност (култури, гори) от вида дървета в класа, класове на възраст, бонитет, участъци и функции на горите); 2) анализ на управлението на горите в предходния период; 3) опазването на природата; 4) определяне на задачите, включително и по-специално: а) предвидена сеч, определяне турнуса на сеч; б) залесяване и повторно залесяване; в) грижи и защита на горите, включително и противопожарна защита; г) ловна политика; д) необходимостта от техническа инфраструктура.

5. Словения

Основните документи за управление на горите са 1. *Програмите за развитие* на горите на Словения и 2. *Плановете за управление* на горите. Програмите за развитие на горите в Словения и плановете за управление на горите,

трябва да гарантират: запазване или създаване на естествени насаждения и мерки за гарантиране устойчивостта на горите; управление на горите, което поддържа всички функции на гората и се основава на успешното естествено възобновяване на дървостойките; подходяща експлоатация на горите; хармонизиране на лесовъдските мероприятия, за получаване на дървен материал и други горски богатства [5].

Съгласно закона, *планове за управление на горите са изготвени за всички гори, независимо от собствеността им, и трябва да се спазват от всички собственици*. Планове за управление на горите са формулирани на регионално и местно равнище; лесовъдски планове, обаче, са направени на най-ниското ниво за прякото изпълнение на работата.

Програмата за развитие на горите на Словения определя националните политики и е насочена към запазване и развитие на горите и условията за тяхното многофункционално ползване. Тя трябва да включва и програма за опазване и управление на дивите животни в горските земи. Предложенията за програмата за развитие на горите на Словения се изготвят от министерството, отговарящо за горското стопанство, и се приемат от Народното събрание по препоръка на правителството на Република Словения. Плановете за управление на горите имат обща и специална част, която трябва да се хармонизират взаимно.

В *общата част на регионалните планове за управление на горите* се установява състоянието на горите, анализира се миналото управление, принципите за развитие на горите. Определя се следното: функциите на горите, както и оценката им; целите на управление на горите и горските земи; насоки и мерки за постигане на целите; въз основа на биологични показатели, запазване или създаване на горските съобщества и връзката между животните и околната среда. Общите части на планове за управление на горите, обикновено се актуализират на всеки десет години. Плановете могат да бъдат изменени или допълнени по време на тяхната валидност, когато е необходимо.

Специалната част от регионалните планове за управление на горите обхваща регионите, провъзгласени от закона за защитените гори или гори със специално предназначение, и определя: области на горите със специална цел, в които има специален акцент върху функциите на горите; гори за рекултивация; насоки за горите със специална цел, в които е налице специален акцент върху функциите на горите в интерес на местното население; насоки за организиране на регионите; хармонизиране на интересите в горските земи. Съветът на горската служба из-

готвя проекти на плановете за управление на горите. Министерът, отговарящ за горското стопанство *постановява да се направи публична презентация на общата част на плановете за управление на горите*. Осъществяват се дебати за 14 дни. Собственици на гори и заинтересованите страни трябва да бъдат информирани за проекта, продължителността и времето за обществения дебат. След публичното оповестяване и обществения дебат, Съвета на горската служба се занимава с коментари и предложения и ги включват в своите позиции. На тази основа горската служба изготвя предложение за общата част на плана за управление на горите. Предложената обща част от регионалните планове за управление на горите, се определя от съвета на горската служба, както се вземат в предвид предложенията. В горската служба трябва да се получи съгласието от министъра, отговарящ за околната среда, както и становището на организацията, която отговаря за опазване на природното и културното наследство, както и становището на местните общности в съответните райони.

6. Чехия

Горскостопанското планиране в Чехия се базира на *три нива на планиране*: 1. областни планове за развитие на гората, 2. горскостопански планове и 3. горскостопански основи [7].

Областните планове за развитието на гората са методически инструмент на държавната горска политика. Те препоръчват основните принципи за стопанисване на горите. Условие за одобрение на областните планове за развитие на горите е задължителното становище на органа на държавното управление за охрана на природата. Подробностите за разработване на областните планове на горите определя министерството с нормативен акт. Разходите за направата на областните планове за развитие на горите се плащат от държавата.

Горските стопански планове са инструмент за управление на собственици на гора и по правило се изготвят за срок от 10 години. Плановете съдържат задължителни и препоръчителни предписания. Задължителните предписания са максималният размер на сечта и минималният дял на мелиорациите. Собственикът на гората има право на частично обезщетение на повишените разходи за изграждане на минималния дял мелиорации от страна на държавата.

Горски стопански основи. За гори с размер по-малък от 50 ха, собственост на физически и юридически лица, не се разработва горско стопански план, разработват се горски стопански основи. Основите се изработват за срок от 10 години за определени територии. Тяхното изра-

ботване се иницира от органа на държавното управление на горите. *Намерението си да възложи изработването на основи, органа на държавното управление на горите публикува като обявление.* Физическите и юридически лица, собственици на гори с размери по-малки от 50 ха имат право в срока определен от органа на държавното управление на горите да му съобщят своите стопански цели и изисквания за изработването на основите. Разходите за разработването на плановете се заплащат от собственика на гората, а разходите за изработване на основите се заплащат от държавата. За собственици на гори с размер по-голям от 3 ха и който проявява интерес да използва основата за стопанисване на гората, се допуска правото с протокол да се присъедини към основата, която става задължителна за него. Всеки собственик на гора получава от органа на държавното управление на горите основата касаеща неговата гора безплатно. Министерството определя с нормативен акт, подробностите по заявката, изработването и частите на основите, за техните изменения, за начина на изпълнение на задължителните правила на основите и за начина на предаване на основите на собственика на гората.

Разработване на плановете и основите. Плановете и основите могат да се разработват само от юридически или физически лица, които имат лиценз за тази дейност, издадена от министерството. Разходите за разработването на плановете се заплащат от собственика на гората, а разходите за изработване на основите се заплащат от държавата. Юридическите и физическите лица и органи на държавната администрация, чиито права и правни интереси или задължения могат да бъдат засегнати, имат възможност да направят своите бележки и изисквания към разработвания план или основа в срок, определен от органа на държавното управление на горите.

7. Русия

Бореалните гори от Северозападния регион на Русия представляват огромен научен интерес. Те се управляват от местните държавни горски стопанства. Планирането на горите се извършва за всяко държавно горско предприятие от Северозападен регион. Без приет 10-годишен план за управление на горите, не се извършват никакви операции в горите.

Стратегическо планиране за управлението на горите е въз основа на използването на „Forest Management Planning (FMPP)“. Това е система за планиране, която подкрепя избора на дейности за управление, които оказват влияние както на настоящето така и на бъдещото

поколение. Определяне на годишния допустим добив е основна задача за планираното управление на горите. Изчислява се въз основа на данни от инвентаризацията в рамките на горското стопанство. Най-честият начин за инвентаризация на горите е пробни площи, те могат да бъдат площадки, ивици или кръгове. Планирането се прави за всеки отдел в рамките на едно горското стопанство. Сумата от тези плановете изграждат 10-годишните стратегически плановете за управление на горите в дадено горско стопанство. Този план съдържа всички необходими данни за провеждащите се операции в горите. Наред с планираното управление на горите на ниво предприятие, се прави *годишен отчет на количествените и качествените характеристики на горските ресурси.* Това е основният източник на генерализиране и систематизиране на информация за горите в Русия, използвани на национално ниво. Тя се прави от служители в горското стопанство, чрез подновяване информация в плановете за управление на горите. Планирането в Русия се извършва на *регионално и национално* ниво. Един от проблемите, които могат да възникнат, когато се планира на различни нива е, че решението на едно ниво, може да бъде в *противоречие с резултатите от друго ниво*, и по този начин тяхното значение се слага под съмнение. Рентабилността на руските горски предприятия е много ниска. Цената на дървесина в Русия е изключително ниска в сравнение със страните от ЕС. Като следствие, ниските цени довеждат до проблеми, защото това означава нисък бюджет за въвеждането на устойчиво горско стопанство и за опазване на горите. В отсъствие на държавно финансиране, местните надзорни органи в гора разчитат на дървесина на корен, такси и глоби, платени от дърводобивните фирми.

Изводи и препоръки

От направената ретроспекция за прилагането на многофункционалното горско планиране в някои страни на Европа се вижда, че рязко се разграничават нивата на планиране, като от една страна е планирането, наречено стопанско, и от друга надстопанското или стратегическото планиране. При първо ниво се работи с конкретни данни, а при второто с принципи и стратегии. Твърде важен и основен е моментът за наличие на план за управление на горите. Може да се каже, че и при изискванията за сертифициация това е основното изискване към собственика - да има действащ План за управление и след това всички други изисквания. Целта на това надведомствено планиране е да осигури изпълнението на функциите на горите и затова почти във всички страни са въведени принципи

при управлението на горите. Дори в някои страни наличието на План за управление е предварителното условие за отпускане на държавни субсидии и подпомагане. Тези Планове се изработват за всички гори, независимо от формата на собственост и управление и са задължителни за всички собственици. Може да се заключи, че доста от постановките в законите за горите на страни от Европа са приложими за нашите условия, но се изисква политическа валя, която все още не се забелязва в програмите на управляващите до сега.

Литература

1. *Закон за горите*. Бавария. 1982.
2. *Закон за гората*. Бавария. 2005.
3. *Закон за горите*. ДВ. 19/2011.
4. *Закон за горите*. Латвия. 2000.
5. *Закон за горите*. Словения. 1995.
6. *Закон за горите*. Полша. 1991.
7. *Закон за горите*. Чехия. 1995.
8. Czeslaw, K. *National Policy on Forests in Poland and forest management in the Carpathians*. 2007.
9. *Deutschen Gesetz zur Erhaltung des Wildes und zur Foerderung der Forstwirtschaft*. 1975.
10. *Forstliche Planung*. [<http://www.bafu.admin.ch/wald/01198/06021/index.html?lang=deGesetzliche>].
11. *Kantonale Waldverordnung*. Kanton Basel. 1998.
12. *Kantonale Waldverordnung*. Kanton Appenzell. 1996.
13. Kule, L. *Promoting Spatial Development by Creating COMmon MINdscales - COMMIN*. University of Latvia 2007.
14. Marghescu, T. *Issues and opportunities in the evolution of private forestry and forestry in Poland*. 1998/
15. Protchenko, A. *Comparative analysis of strategic forest management planning of North-Western Russia*. 2007.
16. *Schweizerischen Bundesgesetz ueber den Wald*. 1991.
17. *WaG: Bundesgesetz über den Wald (Waldgesetz)*. 1991.
18. *Waldgesetz fuer Baden-Wuerttemberg*. 1995.
19. *Waldgesetz fuer Bayern*. 2005.
20. *Waldgesetz des lands Brandenburg*. 2004.
21. *WaV: Verordnung über den Wald (Waldverordnung)*. 1992.
22. *Kantonale Waldverordnung (Kanton Bern)*. 1997.

PRINCIPLES AND APPROACHES IN CONDUCTING MULTIFUNCTIONAL FOREST POLICY WITHIN SOME EUROPEAN COUNTRIES

Vasil Stiptsov, Martin Borisov, Nikoleta Sotirova
University of Forestry, Sofia, Bulgaria

Abstract

With the Forests Act (2011) Bulgaria tried to establish public relations related to the conservation, management and use of the forest areas. One of the main goals was to ensure multifunctional and sustainable management of the forest ecosystems. The Act defines the functions of forests, forest areas and categories of the basic principles of forestry planning. The law defines three levels of forest planning and covers: 1. National Strategy for Forest Development and Strategic Plan for the development of the forestry sector; 2. Regional Development Plan for the forest areas; 3. Forest management plans and programs. In Article 18 (1) the law states: "Inventory of forest areas, regional development plans of forest areas, hunting plans and forest management plans and programs are prepared, updated and agreed according the terms and conditions issued by the Minister of Agriculture and Food". This fundamental ordinance has not been accepted for three years. The aim of the study is to make a comparative analysis of the underlying principles and types of implementation of strategic and operational planning in the Bulgarian forestry sector – goals, levels of planning functions, and development of strategic and operational plans. This is to be compared with the forest policy of some European countries, such as Switzerland, Poland, Latvia, Bavaria, Slovenia, etc. The basic documents for forestry planning principles and levels of forest planning are well studied, as well as the content and development of major planning documents - development programs, development plans, forest management plans, forest bases, etc. It was found that the conduct of strategic and operational planning in the forestry sector in some European countries is much more flexible and applicable than what is stated in the Bulgarian Forest Act (2011). The project aims to provide general introduction and acknowledgment of the conduct of multifunctional forest planning in some other European countries. We hope this will help the process in the Bulgarian forestry sector. It can certainly be stated that the examples and good practices from other countries in Europe can be applied in the Bulgarian forestry sector. This will avoid the collisions admitted in the regulations of forests in other laws, such as the Regional Development Act, Act on Spatial and others.